

lõrvalt aitaswad wedada. . . Kõit oli ilma aegu. Sobune wedas ja wintskles, kuid loorem ei nihtunud paigastgi. Tee oli liig pehme ja lausi loorem üli ränk. Siuh, jäuh! wingustwad hobuse pihta läiwad piltisa hoobid läbi õhu; nagu ussiline wäänles hobune loorma ees, kuid loorem ei nihtunud paigastgi.

Meil läks meel, waese looma plina nähes, haledaks. „Lähme ta meie appi,“ ütles kooliõpetaja. „Eh! suudame Betseri wellekse üles mäe otsa aidata. . .“ „Minugi pärast! Katsume õnne!“ wastasin mina. Kutulise kõnnaluga lähenejime meie setule ja pallusime endid temale abiks. Muidugi oli see kui Jumalast saadetud õnn setule. „Kulla tsirgu hiratese, olge nõh häwa mehe, awitage ommeti!“ palus setu hädalawa hääleaga.

Ragu speligad mõne suurema puru kallale hulgani asuwad, mida nad kuhugi määratud kohta tahawad wiia, kui ühe jõud selleks ei jaks, nõnda asustime meie neljaleist loorma kallale ja hakkasime tagant upitama. „Nõõ! nõõ! Hopp, hopp!“ komanderis setu hobust. Runa ta teise käega ohja părădega keerutades nagu rõhku oma sõnadele juurde pant. Ka meie aitasime, mis jõud jaksas. Sobune tegi meeleheitliku katse ja loorem hakkas liifuma. Üüti maa pääl jäi hobune jälle seisma ja norstas sügawasti hinge tõmmates. Ka meile oli hingamist tarwis. Kolmefordse sarnase katse järele oli setu loorem porist wäljas ja mäe otsas.

Nüüd tuli tänu sõnu kui wihma setu poolt melle laela. „Olge nõh terwe, kulla tsirgu jesändä! Oles nõh luigi ma est tsuraga siia mälle üles saanu, kui tii nõh ei oles awitanu!“ — „Tühja lah! Ei malsa tänu sõnu nii wellekse abi eest raisatagi,“ wastasin mina, et setu tänu sõnadele punni ette pista. Kuid see mõjus wähe. Et juttu teisale pöörata, küsis minu kaaslane setu poisilese läest: „Poiss, kas talwel koolis käisid?“ Kuid poisilene wakis. . . Selle asemel wastas wana setu: „Oh sa peräh pörguh! Meil hakkati lah nõudmä, muud kui saada õnnegi katse kooli. Nõh es awita enam jesändät muu nõu, kui läst õnnegi stanawoid passema, et is nõh selle läsu tagast wõttase, mulle nõh tsurrat hädaste kauplemise mann wajas. Koss siis seba aiga nõh wõid koolis käimiselega ärh raisata.“

Stanawoi jesänd oli nõh edimält peris turaline, taha es luigi perrä anda.

Agas kui ma siis tõõsele tu rublatõõs ärh pisti, naktas job järgi andma. Ütles: „Olgu non siis kui muidu ei saa.“ Nii päästi mina tollest limbatusest. Nii omma ta pallu tõõsi ennäst ära päästnu. Nõh, om ta küll ulluleisi, tes kõges talwes lasti webelemä panewa.“ Nii käis setu jutt.

Meil oli sarnane tundmus, kui habemeajajal nuga kätte wõttes, selle naene oma kõri pääle laulatamist habeme noaga läbi oli lõiganud.

Meie soowisime setule hääd teed ja hakkasime koolimaja poole sammuma. „Waat kus oli isa,“ ütlesin mina. „See oli algupäraline isa,“ kordas koolmeister. Koolimaja lähedal tuli meile selle küla tublim talumees Piho Jaan wastu, nii ütles koolmeister tutwustamise juures tema nime olewat. Nõõmsalt terwitas ta meid. Et ta Piho Jaan niisama oit loodust tulnud imestama kui meiegi, pööras ta ühes meiega kodu poole tagasi.

Jutt kaldus majanduse pääle: Lehma söõtmisest, wassita jootmisest, raudäkte hääbusest jne. Witmati jõudsimme tee lahklele ja hakkasime Jumalaga jätma. Sääli tõmbas talumees rahatoti taskust ja wõttis sääli seest kolmerublalise paberi wälja ja ulatas seda kooliõpetajale.

„Mis see tähendab?“ küsis kooliõpetaja.

„See tähendab, et Teie seda peate wastu wõtma.“

„Mis eest?“ küsis see imestades.

„Selle eest, et mina Teile seda wõlgnen! Teie olete minu poega ilusasti õpetanud ja waewa näinud; olgu, et ta kaunis terane pois on, aga selle wastu on ta waltatu iseloomuga, kellega rohkesti waewa on. Nõh, wõta wastu!“ Nende sõnadega pistis tema raha kooliõpetajale tasku ja ruttas ise minema.

„Waat, kus kaks isa! Kus kaks iseloomu,“ ütlesin mina.

„Jah,“ wastas koolmeister, „üks on loorma landja ees ja teine on kangelane, kes hariduse mõõgaga pimeduse ja rumaluse tondi pää maha raiub. Üks on rubla eest õõd ja pimedust, teine kolme eest walgust ja elu õstnud!“

Mõni aasta on eespool jutustatud sündmusest mõõba läinud. Nimetatud talumehe poeg on nüüd Dr. medicini . . . üks lugupeetud mees ja õstitud arst omas ametis.

Setu poisist on küll ka mees sirgunud ja hobunegi on temal. Ta on nüüd juba ise omal jalal seisaw setu ja müüb potta ja kausa naestele, tõtatit meestele ja sawist oinaid lastele.